

Svensk Vindenergis synpunkter på Havs- och Vattenmyndighetens förslag till åtgärdsprogram för tumlare

Svensk Vindenergi tackar möjligheten att lämna synpunkter på HaV:s förslag till [åtgärdsprogram för tumlare](#).

Inledning

Världen står inför flera utmaningar som hänger ihop och måste hanteras samtidigt: Det handlar dels om att bevara den biologiska mångfalden och hindra utrotandet av arter, dels om att motverka klimatförändringarna ([Naturvårdsverket](#)). Uppvärmningen av land och hav ger klimatfrågan en särställning, och omställning i tid kommer att vara helt avgörande för bevarandet av arter – däribland tumlare.

Senast år 2045 ska Sverige reducera utsläppen till netto-noll och senast år 2040 ska elsystemet ställas om till 100 procent förnybart, enligt nationella mål. Utbyggnad av havsbaserad vindkraft i Östersjön har dessutom pekats ut som en avgörande lösning för Sveriges och Europas klimatarbete ([EU-kommissionen](#), [Baltic Sea Offshore Wind Joint Declaration Of Intent](#)).

Elanvändningen förväntas fortsätta öka, samtidigt som Sveriges befintliga elproduktion blir allt äldre. Om Sverige ska kunna elektrifiera industri och transportsektor, samt nå klimatmålen, behöver satsningarna på havsbaserad vindkraft växlas upp.

Övergripande synpunkter

- Svensk Vindenergi välkomnar initiativ som bidrar till att tumlar-populationerna ges förutsättningar att återhämta sig. Dock är det många intressen som ska samsas om havet och det är viktigt att det finns tydliga strategier, vägledningar och mål för samtliga för att dessa ska samexistera.
- Det är helt centralt att potentiella målkonflikter mellan miljö-/artskydd och klimatomställning hanteras inom ramen för åtgärdsprogrammet. Klimatpåverkan måste inkluderas i samtliga av de bevarande- och förvaltningsplaner som utvecklas framöver för att inte försena befintliga processer.
 - Åtgärdsplanen nämner att tumlare bedöms vara "en av alla arter inom valdjuren som drabbas värst av klimatförändringar då de har sitt utbredningsområde begränsat till kalla och tempererade vatten över kontinentalsockeln" (s. 52). Detta måste speglas i föreslagna mål och åtgärder.

- Att anpassa anläggningsarbetet för havsbaserad vindkraft efter säsong och aktuella rumsliga förutsättningar genom exempelvis alternativa pålningsmetoder, anpassning av fundamenttyp och dämpande konstruktioner så som bubbelgardiner kan minska påverkan från undervattensbuller. Detta är metoder som tillämpas idag och som oftast är en förutsättning verksamheten. Branschen jobbar ständigt för att ytterligare förbättra skyddsarbetet och minimera påverkan.
- Förslaget om att ersätta platsspecifika bedömningar av undervattensbuller med generella gränsvärden bör utredas vidare. Förenklade standarder undgår att ta hänsyn till de lokala förutsättningarna och vindkraftens specifika påverkansnivåer. Därmed finns det risk att generella gränsvärden blir onödigt begränsande för vindkraftsutbyggnaden utan att uppfylla syftet, d.v.s. skydda tumlarna.
 - Handläggning av ansökningar för tillstånd till verksamheter (vindkraft och kablar) får inte avstanna eller försenas i avvaktan på eventuella nya gränsvärden och vägledningar.
- De åtgärder som genomförs för att skydda tumlare inom ramen för åtgärdsprogrammet bör viktas utifrån de områden som bedöms ha störst påverkan på tumlarpopulationen. Rapporten betonar att forskning pekar på att merparten av den mänskligt orsakade dödligheten utgörs idag av bifångster, det ger också en riktning för var huvudinsatserna bör ligga.
- För att underlätta samexistens, är det viktigt att forska vidare kring positiva aspekter av vindkraftsetableringar som kan bidra till att tumlarpopulationerna återhämtar sig. Det är exempelvis känt att vindkraftens fundament kan fungera som artificiella rev, som ger bättre möjlighet både till skydd och födosök för marint liv än den omkringliggande botten ([Vindval 2012](#)). Risken för att fånga skyddsvärda arter som bifångst minskar också naturligt då tumlare blir skyddade i vindkraftparkerna.
- För att inte förhindra omställningen till förnybar elproduktion, behöver de skrivningar och material som tas fram inom åtgärdsprogrammet möjliggöra tillämpning av skyddsåtgärder som kan vidtas för att minska lokal påverkan i vindkraftsanläggningarnas olika faser. Ansvariga myndigheter bör ha en kontinuerlig dialog med vindkraftsbranschen, som har god kännedom om regler och riktlinjer i andra länder, för kunskapsutbyte och diskussioner kring rekommenderade metoder och erfarenheter.

Våra synpunkter på avsnittet "Vision och mål"

Långsiktigt mål

Svensk Vindenergi står bakom det långsiktiga målet att "förutsättningarna för tumlare i svenska vatten senast år 2040 ska bidra till att populationerna kan återhämta sig till minst 80 % av deras biokapacitet till år 2120." (s. 82).

Kortsiktiga mål

Information och rådgivning

Vi välkomnar dialog med myndigheter, dels löpande kring branschspecifika frågor, dels i individuella projekt i utvecklingsfas.

Ny kunskap

Vi delar uppfattningen att det behövs mer forskning som ökar kunskapen om tumlares utbredning i relation till naturliga miljövariabler och mänsklig påverkan. För att öka kunskapen om hur impulsjud påverkar tumlare och hur risken för negativ påverkan bäst kan undvikas, bör det genomföras plats specifika vetenskapliga undervattensmodeller och bedömningar av kunniga biologer och forskare. Eventuella standarder bör inte förenklas på ett sätt så att de blir onödigt begränsade för vindkraften.

Områdesskydd

En rad intressen samsas om havet; försvar, artskydd, fiske och elproduktion, för att nämna några. De många intressena gör processen för att etablera en havsbaserad vindkraftpark lång och komplex. Den offentliga planeringen för havsbaserad vindkraft i Sverige är även bristfällig och tar inte höjd för de ökade elbehov som Sverige står inför för att klara klimatmålen.¹

I nuläget är stora delar av havet skyddade som Natura 2000-område. Det är i grunden positivt att områden skyddas, men Natura 2000 område innebär ej att samexistens med andra verksamheter inte är möjlig. Utan regler som främjar samexistens, riskerar vi en situation där möjligheten att etablera vindkraft till havs blir mycket begränsad. Det vore förödande för klimatarbetet och därmed i längden också för bevarandet av arter.

I arbetet med att ta fram områden som ska skyddas är det därför mycket viktigt att hantera målkonflikter och beakta vad som kan göras för att möjliggöra klimatviktig verksamhet. Därför blir det också viktigt att det forskas vidare på åtgärder under byggnations- och driftsfas som möjliggör samexistens mellan vindkraft och tumlare.

Undervattensbuller

Svensk Vindenergi instämmer i myndighetens målsättning att undervattensbuller ej ska påverka tumlare negativt på populationsnivå. Det behövs mer kunskap för att underlätta bedömningen av negativ påverkan på enskilda individer och på population, liksom vidare forskning kring vilka skyddsinsatser som minskar negativ påverkan.

Våra synpunkter på avsnittet "Åtgärder och rekommendationer"

Undervattensbuller - Ta fram gränsvärden och vägledning

Det eventuella införandet av gränsvärden för undervattensbuller kan ge stora konsekvenser för vindkraftbranschen och måste därmed belysas ur fler aspekter:

Å ena sidan ger en vägledning med rekommenderade gränsvärden för bullerexponering, samt krav på vilka värden som ska redovisas, aktörer en gemensam riktlinje att förhålla sig till som skulle kunna förenkla arbetet och eventuellt också leda till smidigare hantering av prövningsmyndigheten. Viktigt vid ett sådant införande är att de gränsvärden som sätts harmoniserar med internationella riktlinjer, eftersom marknaden för havsbaserad vindkraft i Sverige redan är mycket konkurrensutsatt. Stränga nationella gränsvärden skulle ytterligare försvåra för marknaden. Tumlare förflyttar sig dessutom över landsgränser, vilket gör att reglerna blir kontraproduktiva om rekommendationer och regler inte harmoniserar.

Å andra sidan finns risken att en övergång från individuella bedömningar till generella gränsvärden kan bli onödigt begränsade och hindra många projekt från att realiseras samt leda till mindre

¹ I förslaget till Sveriges havsplaner, vilka ska färdigställas och överlämnas till EU våren 2021, har antalet områden utpekade för elproduktion till havs reducerats till sammanlagt ca 23-31 TWh ([Havs- och Vattenmyndigheten](#))

ändamålsenliga bedömningar. Flera av Svensk Vindenergis medlemsföretag som har erfarenheter av s.k. platsspecifika bedömningar genom modelleringar och expertbedömningar av ledande tumlarforskare har i flera fall visat på att generella gränsvärden inte ger den nivå av vetenskapliga expertbedömningar som platsspecifika bedömningar ger.

Gränsvärden riskerar också att ganska snabbt bli föråldrade eftersom forskningen och den vetenskapliga kunskapen hela tiden utvecklas, vilket gör att ett gränsvärde som inte regelbundet uppdateras riskerar att dels bromsa utvecklingen, dels inte ge det skydd som avses. Det vore mycket olyckligt tidigt i en period där havsbaserade vindprojekt är under framväxande runt om Sveriges kust. Ur detta perspektiv är platsspecifika bedömningar och krav om rätt vetenskaplig kompetensnivå hos de sökande företagen en mer relevant lösning.

Svensk Vindenergi menar att HaV i sitt vidare arbete bör analysera nyttan av införande av generella gränsvärden och vägledningar mer djupgående för att reglerna ska bli syftesenliga. Det är dock helt centralt att handläggning av ansökningar för tillstånd till verksamheter (vindkraft och kablar) inte avstannar eller försenas i avvaktan på eventuella nya gränsvärden och vägledningar.

Seismiska inventeringar

I matrisen över aktuella hot i åtgärdsplanen (s. 44–45), har det markerats att det finns ”belägg eller stark sannolikhet för negativ effekt på populationsnivå genom påverkan på individers mortalitet, hälsostatus eller reproduktion” vad gäller seismiska inventeringar i områden för Östersjötumlare. Det är en slutsats som inte baseras på dagens tillgängliga skyddsåtgärder.

Åtgärdsplanen bör här nämna ”mjuk igångsättning” som en viktig skyddsåtgärd, vilket är en central del i t.ex. Danmarks riktlinjer för undersökningar till havs ([Energistyrelsen 2017](#)). Mjuk igångsättning innebär är att ljudet från undersökningsmetoden skruvas upp långsamt för att tumlarna självmant ska undvika området där de teoretiskt skulle utsättas för skadliga ljudnivåer. Undvikandereaktionen i sig blir därför inte skadlig.

Intressekonflikter

Åtgärdsprogrammet går inte in på aktuella mål, strategier och utredningar i Sverige och i omvärlden som kommer att påverka förutsättningarna för olika intressen att verka i havet. Flera av dessa kan leda till potentiella målkonflikter som måste hanteras. Utredningen bör ha nedanstående i beaktande i det vidare arbetet med åtgärdsplanen:

- Nationellt klimatmål och klimatpolitiskt ramverk²
- Nationellt mål om 100 procent förnybart elsystem³
- Nationell elektrifieringsstrategi⁴
- Sveriges havsplaner⁵
- EU-mål om netto-noll-utsläpp t.o.m. år 2050⁶
- TEN-E-förordningen⁷

² Sverige inte ska ha några nettoutsläpp av växthusgaser år 2045 ([Naturvårdsverket](#))

³ Sverige ska ha ett 100 procent förnybart elsystem senast 2040 ([Naturvårdsverket](#))

⁴ Planering för fördubbling av elproduktionen t.o.m. år 2045 ([Regeringskansliet](#); [Infrastrukturdepartementet](#))

⁵ I förslaget till Sveriges havsplaner, vilka ska färdigställas och överlämnas till EU våren 2021, har antalet områden utpekade för elproduktion till havs reducerats till sammanlagt omkring 23 - 31 TWh, vilket är hälften av den ursprungliga intentionen ([Havs- och Vattenmyndigheten](#); Energimyndigheten 2018-08-14).

⁶ EU inte ska ha några nettoutsläpp av växthusgaser år 2050 ([EU Commission](#))

⁷ Inom ramen för den reviderade förordningen om riktlinjer för transeuropeisk energiinfrastruktur ([TEN-E](#)) ska medlemsländerna senast den 31 juli 2022 gemensamt ska definiera och enas om samarbete om mängden havsbaserad produktion i sina respektive havsområden år 2050, med kontrollstationer år 2030 och 2040.

- EU-strategi om 300 GW havsbaserad vindkraft till år 2050⁸
- Miljömålsutredningens betänkande "Havet och människan"⁹
- Klimaträttsutredningen¹⁰

Stockholm 2021-04-09

Daniel Badman
VD, Svensk Vindenergi

Hanna Magnusson
Ansvarig havsbaserad vindkraft, Svensk Vindenergi

⁸ EU strategy on offshore renewable energy ([EU Commission](#))

⁹ Flera av förslagen liknar förslagen i åtgärdsprogrammet och riskerar att ge konsekvenser vindkraftsutbyggnaden till havs, bl.a. fler miljö kvalitetsmål för undervattensbuller samt etappmål för marint områdesskydd ([Miljödepartementet](#))

¹⁰ Utreder hur klimatnyttan ska viktas tyngre i miljöprövningen ([Klimaträttsutredningen](#); [Svensk Vindenergis inläga till utredningen](#))